DISSERTATIO JURIDICA
DE

TORTURA
EX
FORIS CHRISTIANO-RUM PROSCRIBENDA,

Von

Abschaffung der Tortur in denen Christlichen Gerichten,

QUAM
PRÆSIDE

CHRISTIANO THOMASIO,

JCTO, S. REG. MAJ. BORUSS. CONSILIARIO, PROFESSORE PUBL. ET FACULT. JURID. DECANO,

IN ALMA FRIDERICIANA

Anno 1705. Menſe Jun.

RESPONDENDO PROPUGNAVIT

MARTINUS BERNHARDI,

POMER.

HALÆ SALICÆ, EX OFFICINA HENDELIANA, MDCCXLIII. (5)

TORTURA

A.5.5-02

FORIS CHRISTIANO-

RUM PROSCRIBENDA.

6075 D9

DC

PRÆFATIO.

Quanta ſemper ac quam glorioſa veterum JCtorum prudentia ac ſcientia fuerit, pleni ſunt omnes libri, plenæ ſapientum voces, plena exemplorum vetuſtas. Cicero enim parens ille Sapientiæ in Lib. de Orat. ipſorum domos oracula civitatum appellat: unde etiam illorum reſponſa, Collectanea atque Digeſta, maximam ab Imperatoribus auctoritatem acceperunt. Verum, quemadmodum (ut venuſte loquitur Imperator *L. 2. ſ. de veter. jur. enucleand.*) in nullo aberrare, ſeu in omnibus irreprehenſibilem eſſe, divinæ utique ſolius, non autem mortalis eſt conſtantiæ; ita & nuſquam in colligendis atque componendis Romanorum Legibus, JCtos aberaſſe atque irreprehenſibiles eſſe, nemo mortalium aſſeret, niſi ſeſe pariter aut in jure noſtro hoſpitem, aut adulatorem nimium manifeſtaverit. Legum illarum verò, a quibus æquitas aut ſana ratio exulat, ſeriem hic contexere

neutiquam in animum induxi; attamen ab æquitatis tramite sæpe veteres deviasse JCtos; quin vel unicum illorum funestum de tortura inventum, instar omnium satis superque fidem faciat, nullus equidem dubito. Per torturam enim miserrimis Reis incertis hactenus & nondum convictis tales, plerumque infliguntur pœnæ, quæ atrocitate sua superant illas, quibus ejusdem criminis Rei, si plene convicti essent, afficiendi forent. Vix enim imo vix est, ut cruciatus ac per consequens pœnæ, quæ ex inflictis tormentis in hominum corpora redundant, cum mortis angoribus comparari valeant. O nimis impia in plectendo perversitas! Quid injustius? quid vel ab æquitatis umbra adeo abhorrens excogitare datur unquam? quam miseros mortales, qui adhuc insontes sunt, excarnificare pœnis tam truculentis, ut vel earum meminisse, animus, cui parum adhuc humanitatis sensus supereſt, horreſcat, luctuque refugiat. Clare vero, ut hujus meæ assertionis veritas eluceſcat, torturam in primo capite Dissertationis meæ ad Juris Civilis regulas explorabo: in secundo vero capite illam rationis ac æquitatis lance trutinabo. Tu vero benevole Lector, rejecta præconcepta opinione hoc legas, & contra dissentientium morsus defendas.

SYNO-

SYNOPSIS.

CAPUT I.

Torturæ Praxin Jure Civili & Moribus comprobatam continens.

§. I. *Judicia quædam doctorum Virorum de tortura. Sententia noſtra de tortura.* §. II. *Prærequiſita quædam torturæ: de perſonis torturæ ſubjiciendis: de teſtibus torturæ ſubjiciendis.* §. III. (a) *Eximuntur quædam perſonæ ob dignitatem* (b) *ob ætatem* (c) *ob judicii vel corporis defectum, vel ob aliam juſtam cauſam. Neque terreri poſſunt perſonæ, quæ torqueri prohibentur, exceptis nonnullis. Impuberes & Seniores leviter terreri poſſunt.* §. IV. *De cauſis ſive delictis ad torturam ſufficientibus.* §. V. *De indiciis ad torturam aggravantibus. Tortura eſt tantum ſubſidiarium medium eruendæ veritatis. Judex ex perſonis locisque ſuſpectis, vel ex vita indicia determinare debet. Unum indicium ſpeciale, ſi generalia non concurrant, vix ſufficit ad torturam.* §. VI. *Unus teſtis immediate de delicto deponens, vix ſolus aggravat ad torturam.* §. VII. *Deſignatio vulnerati auctoris vulneris, non ſufficit ad torturam. Nec Rei nominatio correorum ſufficiens indicium eſt. Generalia concurrere debent indiciis.* §. VIII. *Propria confeſſio extrajudicialis facti non ſufficit. Nec res furtiva, ſive inſtrumentum penes aliquem inventum, ſufficientia ſingulatim ſunt indicia.* §. IX. *Fuga quoque ſola ſive ante, ſive poſt L. Conteſtatam inſtituta haud ſufficit.* §. X. *Forma, ſecundum quam praxis torturæ inſtituenda. Ita tortura inſtituenda, ut ſalvi evadant torti. A ſuſpectiſſimis & timidioribus incipiendum.* §. XI. *Obſervationes quædam circa torturam notandæ hic exponuntur. Qui torturam perpeſſus, nihilque confeſſus a crimine non ab Inſtantia ſolum abſolvendus eſt.* §. XII. *De corpore delicti, antequam ad torturam provolandum, conſtare debet. Soli reorum confeſſioni non eſt credendum. A tormentis non eſt incipiendum, alias confeſſio extorta pro nulla habenda, & Judex inſuper puniendus. Ante torturam reo communicanda ſunt indicia, an illa elidere poſſit.*

CAPUT II.

Torturæ moralitatem & injuſtitiam continens.

§. I. *Primum argumentum contra torturam pugnans, deſumtum eſt ab injuſtitia ejus. Duo præcipue circa torturam hic veniunt obſervanda.* § II. *Multi nocentes patienter torturam ſuſtinent, nihilque confitentur, & ſic injuſte abſolvuntur. Exempla quædam illorum, qui torturam perpeſſi, & ſic injuſte a crimine abſoluti ſunt.* §. III *Multi innocentes ad evitandos cruciatus ſæpius confitentur delictum, quod nunquam commiſerunt.*

miserunt. Extorta confessione multi innocenter condemnantur ad mortem. Judex de crimine commisso non potest per torturam certior fieri, quam antea erat. Mentitur, qui pati potest, mentitur, qui non potest pati. §. IV. *Quæstio omnibus tyrannis præbet occasionem sub specie justitiæ in subditos sæviendi. Potentioribus in quacunque Republica præbet viam torturæ innocentibus & sibi invisis nocendi. Exemplum Crateri, qui per torturam a gravi præsentia Philotæ sese liberavit. Apud Pontificios tortura est optimum remedium Viros pios & probos, & Patribus invisos, sub prætextu, hæreseos & magiæ e Republica tollendi. Et privati privatis quoque per torturam nocere possunt.* §. V. *Carnifex hic Judici in applicandis instrumentis fucum facere potest. Juri naturali per tormenta vis infertur. Sui ipsius proditor reus constituitur.* §. VI. *In sacra Scriptura nullibi hujus truculentæ torturæ mentio fit. Deus in rebus dubiis probandis judicem relegat ad testes & argumenta, unde torturam tacite videtur prohibere. Resolvitur argumentum a potione amara desumtum. Differentiæ præcipuæ inter torturam & potionem amaram recensentur. Resolvitur argumentum a Paulo desumtum. Tormenta non ideo ex foris nostris exstirpanda, quia illorum in sacra Scriptura nulla fit mentio, sed quia æquitas Christiana in illis exulat.* §. VII. *Tandem probatur, quod Christianos non deceat ex duabus causis torturam in suis adhibere foris, Prima est, quod a ferocioribus ortum traxerit. Secunda est, quod licet Romani ferocioris indolis essent, tantum in servos primo adhibuerint, servis nulla fiebat injuria. Liberis vero hominibus fit injuria, si injuste torquentur, ergo inde concluditur, quod tortura ex foris Christianorum longissime sit proscribenda.* §. VIII. *Resolvuntur argumenta, quæ a dissentientibus pro defendenda tortura proponi solent. Resolvitur argumentum ab obligatione Juris Romani desumtum.* §. IX. *Resolvitur argumentum a necessitate rei desumtum. Probatur, quod tortura sit fallax inquirendæ veritatis medium.* §. X. *Provocatur ad refutandam dissentientium opinionem, ad mores aliorum populorum, penes quos nulla torturæ praxis supereſt. Sicuti post perpessam torturam reus, licet vere crimen commiserit, absolvendus, ita etiam in delictis occultis absque torturæ procedendum. DEO rerum Scrutatori occultorum delictorum vindicta est committenda. Probatur, quod omnis corporis cruciatus pœna sit, & quod sic suspecti puniantur, quod tamen injustum.* §. XI. *Objicitur a dissentientibus, quod per torturam obscura sæpius delicta detecta sint. Experientia a contrario dissentientium argumento opponitur. Dicta sacræ Scripturæ adducuntur, ubi Deus malum, quod impiis minitabatur, ex hac causa remittebat, quia pauci adhuc inter illos essent justi.*

DISPUTATIONIS INAUGURALIS JURIDICÆ
DE

TORTURA EX FORIS CHRISTIANORUM PROSCRIBENDA.

Caput I.

Torturæ Praxin Jure Civili & Moribus comprobatam continens.

§. I.

AUſpicaturus materiam de tortura cum *Anton. Matth. de Crimin. L. 48. Tit. 16. cap. 5.* dicendum arbitror: torturam non eſſe legitimam & juri divino & naturali conſentaneum exprimendæ probandæque veritatis modum tam certum eſt; quam evidenter conſtat, hanc periculoſam & fallacem probandi rationem in jure noſtro civili aliquando permitti. Quod etiam ſua ſententia confirmat Ludov. Vives *ad Auguſtin. de Civitat. DEI Lib. 9. cap. 6.* dicendo: *His torquemus homines, ne inſontes moriantur, ut magis nos eorum miſereat, quam ſi morerentur: adeo graviora ſæpe ſunt tormenta, quam mors.* Cicero quoque *in Orat. pro Cluent.* dicit: *In quæſtionibus non id agi videtur, ut verum inveniatur, ſed ut aliquid falſi dicere cogantur, qui torquentur.* Quod & inſuper ipſe Auguſtinus de Civitat DEI confirmat, dicendo: *Quid cum in ſua cauſa quisque torquetur, & cum quæritur, utrum ſit nocens, cruciatur; & innocens luit pro incerto ſcelere certiſſimas pœnas, non, quia illud commiſiſſe detegitur, ſed quia non commiſiſſe neſcitur, & ſic ignorantia Judicis plerumque eſt calamitas innocentium.* Ipſe Ulpianus quoque *L. 1. §. 23. ff. de quæſt.* hoc aliquo modo fatetur, dicens: *Etenim res fragilis eſt tortura & periculoſa, & quæ veritatem fallat.* Ego vero ut hic in limine ſtatim,

ſtatim, quid de hac fallaci probatione ſentiam, candide fatear: Injuſtam, iniquam, fallacem, inſignium malorum promotricem, ac denique omni divini teſtimonii ſpecie plane deſtitutam eſſe hanc violentam torturam, & proinde ex foris Chriſtianorum rejiciendam, intrepide aſſero. Sed ut ordinem in Præfatione præfixum ſequar, in primo Capite torturam quatenus LL. civilibus comprobata eſt, tractabo; in ſecundo vero capite illa, quæ pro hujus carnificinæ uſu ſtabiliendo ab illius fautoribus in medium proferuntur, refutabo.

§. II.

Quæſtionem vero ut aliqua definitione, uti mos eſt, deſcribam; nihil aliud ea eſt, quam violenta veritatis per tormenta facta inquiſitio. Poſſem nunc definitioni huic quædam de illius origine atque ſignificatione adjicere. Sed ne longius, quam par eſt, a ſcopo diſcedam, hic ſtatim producam illud, quod Judex cautus juxta normam Jure Civ. præſcriptam, in imponenda quæſtione, animo ſuo prægitare debet. Et quidem primò cujusnam conditionis homines tortura ſubjici deceat? (2do) in quibus delictis aliisque cauſis ad illam provolandum? (3) ad quænam ſigna vel indicia quæſtio decernenda. (4) quouſque aut quomodo in inſligendis tormentis procedere integrum ſit, & denique ultimo, quænam ſpecialia Judici circa torturam obſervanda. Primum itaque, quod Judex obſervare debet, eſt perſonarum conditio. Initio enim apud Romanos hujus ſeverioris examinis objectum tantum erant ſervi; Et quidem non ſolum ob propria delicta, ſed etiam in alios, non vero in dominum, exceptis quibusdam delictis, torquebantur, *vid. Anton. Matth. L. 48. Tit. 16. cap. 2. num. 3.* Deinde ad liberos quosque homines, qui humilioris ac inferioris conditionis erant, ſeverior hic progreſſus extendebatur. Inter quos tamen illud diſcriminis notandum, ut, qui vilioris conditionis, ſimulque infamis notati, non minus tanquam teſtes, quam ac ſi ipſi forent Rei, tormentis ſeſe ſubducere potuerint, *L. 21. §. 2. ff. de teſt. Auth. apud eloquentiſſ. C. de fide inſtrumentor.* quod tamen hodie ſecus in illæſæ famæ, quantumvis tenuioris fortunæ hominibus, qui non, niſi ipſi Rei, quæſtionem experiri tenen-

tenentur, si modo testimonium dicturi non vacillent, *L. 15. pr. ff. de quæst.* Hæc vulgó lex tantum loquitur de illo casu, si in testimonio dicendo non vacillent: hinc a contrario sensu colligitur, quod, si vacillent, possint torqueri. Item si varient: licet enim hæc inter se distincta sint, attamen idem est variationis, quando quis dissimilia dicit; & vacillationis quando quis hæsitanter respondet, effectus, *vid. Brunn. ad L. 15. h. t.* Ratio est: quia Judex super tali testimonio alias nullam sententiam, nec pro innocentia, nec pro rei condemnatione ferre potest. Cum vero alterutrum detegi Reipublicæ, maxime in criminalibus interfit; sequitur omnino, varium & mutabilem testem, si ipsi actui interfuerit, leviter torqueri posse, *L. 18. §. 3. h. t. conf. L. 16 ff. de testib.* Parili etiam modo tam masculos, quam fœminas ad torturam rapi posse sine distinctione, certum est; modo justis ex causis non excipiantur.

§. III.

Eximuntur vero a tormentorum cruciatibus (1) dignitatis erga homines illustres, Senatores. Viri clarissimi & eminentissimi, eorumque liberi ad tertium usque gradum *L. 11. C. de quæst.* Deinde etiam milites non ignominiosè ab exercitu missi huc referendi sunt, *L. 8. C. de quæst.* Ob paritatem quoque rationis huic Catalogo inscribendi videntur *arg. l. 8. ff. h. t.* Doctores, Advocati, Studiosi &c. vid Brunnem. *Proc. Crim. cap. 8. m. 5. §. 23. 24. &c.* Hoc vero privilegium cessat in criminalibus atrocioribus, ut crimine læs. Maj. *l. nullus C. de Crim. Majestat.* Homicidii, Carpzov. *part. 3. quæst. 118. num. 89.* Sodomiæ, adulterii, &c. Cessant quoque hæc privilegia dignitatis, cum quis ita se gessit, ut vita professioni sive dignitati contradixerit; quia sic dignitas vitiis obfuscata est; Zanger. *cap. 1. num. 86.* Tiraquell. *de Nobil. qu. 22.* (2) eximuntur quidam ob ætatem tam teneram, quam decrepitam *L. 10. 15. §. 1. ff. de quæst. L. 1. §. 33. de SCto Sylan.* ubi impuberes dicuntur exemti. Dicuntur autem hic non tantum impuberes, qui doli incapaces; sed omnes, qui annum quatuordecimum nondum egressi sunt; Errant itaque illi, qui cum magno Cujacio illos tantum modo

impuberes, qui doli adhuc incapaces ſunt, non torqueri poſſe contendunt: Lex enim *l.* §. *33. SCti. Syllan.* diſertis verbis docet, impuberes non torqueri, terreri vero & habena vel ferula cædi, non eſſe inſolitum. Quod privilegium etiam non injuſte ad Seniores & magnæ ætatis homines extenditur *arg. L. 3.* §. *7. ff ad SCtum Syllan.* Militat quippe pro ſenibus, utpote bis pueris, eadem ratio, quæ pro impuberibus certat. Idem privilegium quoque extendendum ad Melancholicos per tradita Carpzovii *qu. 118. n. 8.* ut & ad ſurdos & mutuos natura tales, *arg. L. Diſcretis 10. C. qui teſtament. fac. poſſ.* Et hoc non ſolum ideo, quia plerumque fatui, ſed etiam, quia regulariter nulla ab iis exſpectari certa confeſſio poteſt, fruſtra vera exſpectatur, quod ſperari non poteſt, & licet per ſigna veritas iis exprimi poſſit, non tantum circumſtantiarum eſſe poteſt, certitudo Zanger. *de quæſt. cap. 1. num. 44.* Carpzov. *quæſt. 118. num. 21.* Summa denique ratione hic propter corporis conſtitutionem excuſatur mulier prægnans, quamdiu uterum gerit. *L. 3. ff. de Pœn.* Facili enim negotio, aut fœtui, aut ipſi mulieri gravidæ per torturam exitiale quicquam infligi poteſt. Tandem etiam Doctores communiter hic recenſere ſolent multifarios morbos, qui a tormentis mortales reddunt liberos, de his vid. Paul. Zach. *de quæſt. L. 6. Tit. de Torment.* ad quem B. L. brevitatis ergo remitto. Solet vero communiter circa hanc materiam quæri, an ſaltem, qui torqueri nequeunt, ſive ſimplicibus minis, ſive ipſos ad locum, ubi tortura peragi ſolet, adducendo, ſeu de facto equuleo imponendo, terreri non integrum ſit? Hic vero Reſp. ſub diſtinctione, & quidem ita: ut quosdam terreri permiſſum, quosdam vero non magis terreri, quam torqueri fas ſit: unde fluit, quod tormentorum terrore (1) percellere non liceat illos, quos a quæſtione liberat dignitas Anton. Matth. *de Crimin. ad Tit. de Quæſtion.* (2) neque illos facile perterrendos eſſe, quos corporis imbecillitas torturæ ſubjicere diſſuadet, JCti aſſerunt. Unde Anton. Matth. *cap. 2. de quæſt.* expreſſe docet; mulieres prægnantes quemadmodum neque torquendas, ita nec quæſtionis terrore percutiendas eſſe.

esse. Terreri vero, qui posse creduntur, sunt tantum impuberes & senes, *arg. L. 1. §. 33 de SCto Syllan. L. 15. § 41. ff. de injur.* quem tamen terrorem tantum levem, & a quæstionis praxi remotissimum esse oportere LL. jam citatæ ut & ipsa ratio postulat. Terror enim incussus puero aut decrepito, periculo haud vacat; facile enim pueri terroribus percussi in epilepsiam aliaque mala incidunt, senes vero in apoplexiam aut alium animi defectum. vid. Paul. Zach. *qu. med. leg. lib. 6. tit. 2. de Medic. err.*

§. IV.

Huc usque de personis actum, postulat nunc præfixa Disputationis ratio, ut, quænam causæ seu delicta torturæ locum faciant, examinem. Causæ vero, quæ pro ratione personarum ad torturam viam sternunt, variæ sunt; servi etiam in causis civilibus non minus, quam in criminalibus olim torquebantur, *l. 9. ff. de Quæst.* & hoc non solum obtinebat in propriis, sed etiam alienis, exceptis domini causis: regulariter enim contra quem, quis non admittitur tanquam testis, in illius caput quoque non potest torqueri. Liberos vero homines non nisi in criminalibus & quidem in delictis atrocioribus, tantum torqueri solitos fuisse liquet ex *l. 8. & 9. §. fin. ff. de Quæst.* nisi cum causa civili concurrat delictum aliquod: ut si mercatori, qui non solvendo est, dolo malo in fraudem creditorum pecuniam, sive rationes supprimat; tunc enim non solum ipsi rei, sed & testes veritatem malitiose supprimentes, licet sint liberi homines, leviter torqueri possunt, præsertim si veritas aliter haberi haud possit; Interim tamen constat, quod non in omnibus delictis, sed tantum in illis, quorum pœna vel ultimum supplicium, vel ad minimum corporis afflictiva est, tortura locum habere possit. Equidem ad curam hoc proprie Collegiorum pertinet, distinctionem delictorum adhibere in dictitanda tortura: Interim tamen & Judex etiam hoc nosse debebit, ut qualitatem criminis bene in actis deducat, quo postea Jurisperiti scire possint, quænam pœna isti delicto competat, & an sic per consequens tortura locum habet. vid. Brunnemann. *in Proceſſ. Crimin. cap. 8. m. 5. §. 20.*

§. V.

In decernenda porro quæstione Judici quoque ratio habenda est signorum sive indiciorum reum prementium, quæ legitima qualitate & justo numero torturam præcedere debent. Non enim a tormentis initium sumendum esse, ipse JCtus Ulpianus *l. 1. ff. de quæst.* docet. Deinde etiam plenæ probationes, quibus reus convincitur potius, quam suspectus redditur, ex catalogo indiciorum expungendæ sunt; vero similia etiam non apodictice concludentia argumenta torturam præcedere fas est. Hinc illorum sententiæ neutiquam subscribo, qui reum, quamvis testibus vel argumentis luce meridiana clarioribus convictum, torturæ subjiciunt, ideo, ut per illam, ex proprio ore, sceleris confessione extorta, appellationis beneficio privetur. Tortura enim non est remedium ordinarium extorquendi veritatem, sed potius extraordinarium sive subsidiarium, cujus proprius & unicus tantum finis, rei dubiæ confirmatio est: Obtento vero fine non opus amplius est, ut de mediis solliciti simus. Quis itaque mortalium non cernit, ad rem hanc periculosam irreligiosamque non esse properandum, quamdiu remedium magis securum supereſt? Unde etiam si alter adhiberur, pœnam magis, quam veritatis indagationem sapit, vid. Brunnemann. *cap. 8. m. 5.* §. *11.* Indiciorum quidem, quæ ad torturam viam sternunt, vastissimus sese hic pandit Oceanus. Sed missis illorum tam definitionibus, quam divisionibus, quas magno numero DD. tradunt passim, duo hic saltem indiciorum prærequisita examinabo. Primum itaque est, quod indicia ad torturam aggravantia debeant esse verosimilia, *l. 8.* §. *1 C. de quæst.* & quidem tam verosimilia, ut nihil aliud, quam rei confessio deesse videatur, *l. 1.* §. *1. ff. de quæst.* Talia vero quænam sint accurate delineare, hoc opus, hic labor est! Prudentis itaque Judicis arbitrio hæc decernenda committere, quam specialem hic præscribere regulam, longe tutius arbitror. Unde ejusmodi Judicem Peretz quoque monet, quod recte fecerit, si indicia, argumenta & præsumtiones ex personis locisque suspectis desumat; item ex tempore, ut si alia hora, in qua

in qua occisus inventus, quis visus sit fugere stricto gladio: Magnam denique facultatem æstimandi præbet vita anteacta, conversatio sive consuetudo illorum, quibus is, cui adhibendæ sunt quæstiones, quotidie conjunctus fuit. Alterum porro prærequisitum indiciorum est, quod unum indicium licet gravissimum & crimini proximum, ad dictandum torturam non sufficiat, sed quod semper plura adesse debeant. Unum enim sæpissime fallere potest, quapropter, cum hanc periculosam examinandi viam non calcandam dixi, nisi indiciis verosimilibus postulantibus; hinc satis apparet, unum utpote sæpe fallax & erroneum indicium haud sufficere ad torturam. Leges insuper, si consulamus, nec istæ illud, quod hic assero, dissuadent: Semper enim de indiciis sive argumentis in plurali non de indicio in singulari loquuntur, vid. *l. 1. §. 1. l. 18. §. 1. l. ult. ff. l. 3. l. 8. C. de Quæstion.* Sed quia hac in re non omnes consentiunt, hinc in sequentibus pauca tantummodo tangam, non pertractabo; quia pagellarum angustia hoc vix permittit.

§. VI.

Solet itaque a DD. hic quæstio moveri, an non unus testis tantæ efficaciæ sit, ut ad quæstionem reo imponendam sufficiat? quod negandum esse autumo. Nec juvat hic dissentientium distinctio inter illum testem, qui de nudis tantum indiciis deponit; & illum, qui se reum ipso actu crimen committentem vidisse testatur; adeo quidem, ut priori casu ad minimum duos testes desiderari confiteantur, posteriori vero unum de ipso actu deponentem sufficere posse putent. Quam distinctionem plurimis arridere video DD. sed minus recte meo judicio; Quandoquidem absque piaculo JCtis non licet quicquam Legibus addere, nec detrahere, cunctas vero Leges, quotquot huc spectant, de numero indiciorum in plurali mentionem injicere, mox vidimus. Deinde etiam nusquam talem distinctionem in jure reperire datur, hinc certe illorum DDrum placitum, tanquam Legibus destitutum, illamque inter testes distinctionem, tanquam ex solo illorum ingenio natam non admittendam esse, satis liquet. Aft re-

gerunt dissentientes, quod tamen *in Artic. 39. C. Crimin.* expressè dicatur, unum testem esse sufficientem ad reum equuleo imponendum: Sed ille articulus ex proxime antecedentibus explicandus & ita limitandus, si nempe generalia quædam indicia simul concurrant & contra reum militent. Et sic ego quoque admitto, quod unus testis sufficiat, utpote si talis persona sit, de cujus malitia ex vita anteacta, sufficienter jam constat &c. Porro etiam ex *l. 1. §. 2. ff. de Quæstion.* prælucet; quod argumenta, priusquam ad torturam provolandum, tam clara esse debeant, ut sola rei confessio abesse videatur. Quis autem unquam dixerit, per unum testem ita convinci reum, ut sola ipsius desit confessio? Non frustra DEUS T. O. M. dixisse credendus, non in unius ore, sed ad minimum duorum vel plurium consistere omnem veritatem, *Deut. cap. 19. vers. 15. Matth. 18. vers. 16.* Ipse Paulus JCtus *in l. 20. ff. de Quæst.* torturam de ancilla instituendam ad unius hominis testimonium illicitam quoque pronunciat. Videamus ipsa legis verba in fin. *Procurator quæstionem de ancilla habuerat. Hoc cum ex appellatione cognovisset Imperator, pronunciavit, quæstione illicite habita, unius testimonio non esse credendum, ideoque recte provocatum.* add. Gothofred. in Not. ad h. Leg. ut & L. *9. C. de test.* ubi expresse dicitur; Simili modo sanximus, ut unius testimonium nemo judicium facile patiatur admitti, in quacunque causa.

§. VII.

Quæri a DDbus quoque solet, an non saltem ille, qui a vulnerato in agone designatus est auctor vulneris lethiferi, quæstionibus possit legitime tradi? Dubitandi hæc adest ratio, quod vix in instanti mortis periculo mentiri præsumendus, sed potius propriæ salutis memor credendus sit homo moribundus, *arg. l. fin. de Leg. Jul. repetund.* Verum, quia non omnis moriens est Joannes Baptista, hinc vulnerati nominationem non possum, tanquam prægnans indicium ad torturam admittere. Vidimus enim jam antea ad unius hominis testimonium neminem esse torquendum; quis vero adeo cæcutit, ut non videat, hic tantum adesse unum testem, & quidem

in

in propria cauſa teſtimonium præbentem? Unde ſatis prudenter monet Ulpianus, ſi quis moriens dixiſſet ſibi a ſervo vim mortis eſſe illatam, non eſſe credendum domino, niſi hoc poſtea ab hærede probari poterit. Acriter hic quoque inter DD. res diſputatur, an non, ſi reus aliquem delicti participem nominet iſta, nominatio ſufficiens ſit ad torturam gravamen? quod expreſſe nego: Experientia enim vel millies ſane comprobavit, a reis ſeu ultro confeſſis, ſeu legitime convictis, nominatos fuiſſe quosdam delicti conſortes, quorum ſero poſtea detecta fuit innocentia. Neque hoc mirum videtur, quia ſemper ſolamen reorum eſt, ſocios habuiſſe malorum. Quin imo nec defuere Rei (quod ex *l. fin. C. de accuſation.* ſatis colligi poteſt) qui eo impietatis provecti fuerunt, ut illos, quos odio proſequebantur, ad opportunam de illis ſumendam vindictam, facinoris ſui coadjutores nominare haud dubitarint. Notatu digna eſt hiſtoria, quam hujus rei refert *Juſtin. l. 2. cap. 9.* Hyppias, cum Imperium paternum teneret, interfectorem fratris ſui comprehendere juſſit, qui, cum per tormenta ſocios cædis nominare cogeretur, omnes amicos tyranni nominavit, quibus interfectis, quærenti tyranno an adhuc aliqui cædis conſcii eſſent, neminem, ait, quem amplius mori geſtiat, quam ipſum tyrannum. Talia itaque ſimiliaque incommoda & abſurda hac in re prævidiſſe Imperatorem Antoninum, præſuadet mihi ipſius prudentiſſimum monitum: Convictis confeſſisque reis, ad ſocietatem ſceleris vocantibus eos, a quibus indicati, facile credi non oportet *l. 4. C. de Quæſt.* Vidimus itaque, quod hæc duo in hoc §pho deſcripta indicia ſingulatim non ſufficiant ad reum torturæ imponendum, niſi ſimul generalia quædam concurrant indicia; quod nempe ille, qui indicatus eſt, ſemper in ſocietate Rei fuerit, vel alias homo perfrictæ frontis, cujus vita anteacta loco indicii generalis eſſe poteſt.

§. VIII.

Denique inter DD. quæſtio circumfertur, an non indicium ſufficiens ſit ad torturam propria confeſſio, extrajudicialiter facta? quod negandum eſſe puto, niſi ex aliis circum-

cumſtantiis ſimul enarratis, contrarium præluceat. Quod etiam affirmant Anton. Matth. *ad Tit. de Quæſt. cap. 3. num. 16.* & Wiſſenbach. *ad Tit. de SCto Turpill. num. 8.* dicendo: Quod ille, qui animo minus ſerio, aut oſtentationis magis, quam ſemetipſum accuſandi & onerandi cauſa, quædam effutiit, non ſit rapiendus ad quæſtionem. Edocet enim quotidianus rerum eventus, ut illi, qui imbelles, rebusque gerendis maxime inepti ſunt, ingentia ſeſe perpetraſſe crimina, paſſim inter ſocios glorientur; haud alium ſane in finem, quam, ut dum actualia ſuæ imaginariæ fortitudinis ſpecimina dare, aut corpus illorum imbecille aut meticuloſus eorum haud ferat animus; ſaltem per inanem ejusmodi jactantiam, ſeſe ſtrenuiſſimos heroes, aliis ſumma ope perſuadere nitantur. Quæ profecto ſimilesque oſtentationes, tanquam argumentum ad torturam decernendam haud ſufficere poſſunt. Ille vero qui facinus, appoſitis certis circumſtantiis, in judicio confitetur, tanquam ſatis convictus non ad torturam, ſed ad pœnam promeritam trahendus eſt. Tandem ad torturam quoque ſingulatim ſequentia non ſufficiunt indicia: utpote ſi res furtiva penes eum, qui ſuum autorem non nominare ſive laudare potuit, inventa; aut ſi inſtrumentum, quo mediante delictum commiſſum, penes aliquem inventum; Facili enim negotio contingere poteſt, ut viri morum probitate conſpicui, aliquid in foro publico a venditore ignoto emant, cujus autorem poſtea nominare haud valent. Quoad ſecundum etiam verſutus nebulo non difficulter ſecurim, gladium, vel aliud quodcunque fuerit inſtrumentum, inſcio domino ſubducere eum in finem poteſt, ut illis delictum committat, & ſic poſtea ſuſpicionem ex illo inſtrumento deſumptam, in dominum derivet, &c.

§. IX.

Ultimo denique loco inter Doctores quæſtio ventilari ſolet, an fuga ad torturam efficax ſit argumentum, me autem in illorum Doctorum ſententiam ire præbet æquitas, qui nullam fugam ſive ante, ſive poſt accuſationem inſtitutam, ſatis indicii ad torturam judicant. Sibi enim, vitæque ſuæ matura conſulere

ſulere fuga, ſæpenumero vel innocentiſſimis conducere magis, quam ſeſe Judicum ſævitiæ, inimicorum potentiæ, teſtium improbitati, judicii incerti aleæ & denique carceris moleſtiæ committere, quis inficiabitur? Unde etiam Alcibiades ab Athenienſibus ad cauſam capitis dicendam vocatus, dixiſſe fertur: *Stultum eſt, fuga ſibi non conſulere, cum fugere liceat.* Scimus enim, quam meticuloſa res ſit, ignorantiæ judicium, vel Advocatorum malitiæ ſuam committere vitam. Cæterum & innumera pene alia indicia ad torturam ſingulatim ſufficientia, narrantur a Doctoribus, quæ omnia hic ſpecialibus enodare, inſtantis itineris adventus haud permittit. In genere tamen ex iis, quæ antea prælibavi, ſatis apparet, nullum horum omnium per ſe ſatis validum ad torturam eſſe, niſi ſimul generalia quædam indicia, ex converſatione, vita, malitia, vel aliis circumſtantiis Rei deſumpta ſimul concurrant.

§. X.

Luſtratis ſic perſonis, quibus: Cauſis, ſeu delictis, in quibus indiciis, denique ad quæ tortura dictitanda: tandem præfixus Diſputationis ordo flagitat; ut formam modumque, juxta quem praxis tormentorum inſtituenda, paucis tantum (quia aliorum Doctorum ſcripta ſatis hac de re loquuntur) intueamur. Varios vero ſi penſitemus modos, quibus tormenta infligi ſolent, illos tanto numero, diverſas apud Gentes longe abhinc creviſſe comperimus, ita ut in illis enumerandis longe facilius initium quam finem aſſequi detur. Unde & B. D. Græv. vere dixit, *plura eſſe tormentorum genera, quam corporis humani membra;* Sexcenta enim *l. 1. cap. 4. de Tor.* nominatus Autor refert ingenioſa hujus carnificinæ inſtrumenta; quæ tamen brevitatis ſtudio, ſilentio tranſeo & hoc tantummodo dico, quod ſi impoſſibile ſit, hunc irreligioſum extorquendæ veritatis modum, ex Foris Chriſtianorum rejicere; ut tamen Judices, quibus adhuc Chriſtianum pectus eſt, eo reſpiciant, quo ita tortura miſeris applicetur Reis, ut poſtea, ſi innocentes inveniantur, ſalvi evadant, atque victum & amictum ſibi ſuæque familiæ acquirere valeant, *l. 7. l. 10. l. 18. ff.*

h. tit. Salvus autem ille demum intelligitur, qui nec vitam, nec membrum corporis, nec ſanitatem, nec vires ad vitam poſtea ſuſtentandam neceſſarias, amiſit. Arator enim vel faber, ſi fuerit tortus, quis illum dixerit ſalvum? ſi ita ſub tormentis vires ejus fractæ, ut operis diurnis familiam conſervare haud poſſit. Melius ergo eſt, ut Judices hic in defectu quam in exceſſu peccent; Quo vero hac de re ſecuriores eſſe poſſint, non ſtatim a prandio, vel poſt ſumtum largiorem cibum aut potum (quia periculoſior pleno ventri eſt diſtentio) provolare debent. Ordinem inſuper leges Judici commendant: non enim promiſcue a quocunque initium ſumendum, ſed a ſuſpectiſſimo, in quo Judex facillime inveniri poſſe verum crediderit, incipiendum *l 1. §. 2. ff. de quæſt.* porro leges ſuadent, ab eo incipiendum quoque eſſe, qui timidior eſt, vel teneræ ætatis videtur, præſertim ſi æque gravia indicia contra illos militent, *l. 18. pr. ff. h. t.* Unde liberi prius, quam parentes, fœminæ prius, quam maſculi, torquendæ ſunt &c.

§. XI.

Tandem etiam Judex ſuas obſervare debet partes, ſi Reus aut crimen confeſſus, aut ſine confeſſione cruentum hoc examen perpeſſus eſt. Primo caſu ita Judici ptocedendum, ut ſcilicet Reus ab equuleo remotus, ſine ullo tormentorum apparatu interrogetur, ſicque exploretur, num in illa confeſſione perſeveret, num vero eandem recantet? ſi extra vincula ac dolores conſtitutus, illud, quod ſub tormentis confeſſus eſt, aſſeveret, condemnari poteſt, modo circumſtantiis aſſignatis veritas confeſſionis confirmetur. Si vero confeſſionem ſub tormentis factam iterum, doloribus exemtus, retractaverit, iterari poteſt quæſtio; quæ ſi altera vice reo extorta, eodem modo, quo mox dixi, abſque tormentis examinandus eſt; Quod ſi iterum recantaverit, tertia quoque vice in illum tortura decerni ſolet. Si vero poſt tertiam vicem dicta ſua reclamet, non iteranda eſſe tormenta communior & receptior DDrum opinio eſt; quia ab infinito natura & Jurisprudentia abhorrent. vid. Brunnemann. *in Comment. ff. ad l. 16. §. 2. h. t.*

Secun-

Secundo casu vero, si constanti & immoto animo crimen patrasse inficias iverit, nec illum dimittere potest Judex; repeti namque posse quæstiones Divi fratres rescripserunt *l. 16. pr. ff. de qu.* Hoc vero ita restringendum, si nova superveniant indicia. vid. *Clar. §. fin. quæst. 64. Farinac. quæst. 38. num. 88.* Priora vero indicia hic non attendenda esse puto, quia per torturam purgata. Ideoque plane nova indicia hic requiruntur, quæ non tantum a prioribus specie diversa, sed etiam per se ad torturam inferendam sufficientia sunt, præsertim cum tortus pro se novam præsumtionem innocentiæ ex tortura consecutus sit, *l. 18. §. 1. de quæst.* De repetitione plura non addam; si enim nova emergant indicia post torturam, super iis instituenda inquisitio, examinandus quoque inquisitus, audiendi sunt testes & tunc denique casus de novo ad Collegium Juridicum transmittendus, ut illud cognoscat, an nova indicia ad torturam sint sufficientia, nec ne. Post ter vero repetitam torturam haud facile resumi debet; sed tunc, sicuti plurimorum DDrum sententia est, illum puto absolvendum esse, non ab instantia, sed ab ipso crimine *l. 4. C. de Edend. l. 7. de Accusation. l. 3 §. 1. de Prævaricat. l. 4 §. 1. ad L. Jul. de adult. l. 47. de O. A. l. 5. de pœn.* Putant quidem alii, ejusmodi Reum tantum ab instantia absolvendum esse, vel ut ipsorum verbis utar, rebus sic stantibus dimittendum esse, datis fidejussoribus de judicio sisti, quoties se sistere jussus fuerit. Sunt & alii, qui sub repromissione Reum dimittunt, ita ut data dextra judicio sisti sub pœna convicti promittat. His tamen non obstantibus contrariam sententiam veriorem esse puto, quia actore non probante Reus pure absolvendus *l. 4. C. de Edend.* verbum vero *absolutionis* in rebus dubiis absolutionem potius a crimine, quam ab instantia significat. Deinde etiam, si ab instantia tantum absolveretur Reus, semper de salute sua incertus & anxius inter spem metumque penderet, quod tamen durum & inhumanum esset. Unde etiam Alciatus Vir maximus *ad l. 233. ff. de V. S.* errare scribit illos Judices, qui, si Reum convincere nequeant; eum rebus sic stantibus absolvunt; ut quandocunque, si vel minima conjectura exsur-

gat, illum in carcerem iterum detrudere possint. Adjicienda videtur quoque *l ult. ff. de Calumniat.* ubi servus quoque tortus absolvitur non rebus sic stantibus, sed ab ipso crimine: si enim ab instantia duntaxat absolutus fuisset, non quæri de calumnia accusatoris potuisset. Denique ejusmodi criminis, cujus quis semel accusatus est, non potest iterum accusari, nisi novus accusator suum dolorem persequatur simulque doceat, prævaricatione prioris accusatoris Reum absolutum esse, *l. 7. ult iisdem ff. de Accusat. l. 3. §. 1. ff. de Prævaric. l. 4. §. ult. ff. ad L. Jul. de adult. &c.*

§. XII.

Coronidis loco Judex, quædam adhuc circa torturam observare debet. (1) Quod de corpore delicti, antequam de tortura quæratur, constare debeat. In occultis vero delictis DDres admittunt validas præsumtiones. (2) Notandum hic quoque, quod soli Reorum confessioni haud credendum, si nulla probatio religionem cognoscentis instruat, Zanger. *cap. 5. num. 69.* Præstat enim in dubio decem nocentes dimittere, quam unum innocentem, confessum tamen, condemnare. Unde etiam est, quod communiter, in ejusmodi occultis delictis, ubi de corpore delicti non certo constat, facilis lapsus fieri soleat, præsertim in crimine Magiæ; de cujus existentia, an nempe revera detur, jam non sollicitus ero; sed potius remittam curiosum Lectorem ad Excell. Dn. Præsid. *Dissert. de crimin. Mag.* Hoc tantum hic monebo Judicem, ut si ita in præjudiciis hæreat, & tot præconceptis opinionibus obcæcatus sit, ut veritatem hujus rei agnoscere haud queat; solum legat verba B. Brunnemann. *in Comment. ad l. 1 ff. de quæst. §. 6 & 7.* ubi dicit, suspicor & ego, ob crimen Magiæ multas innocentes fœminas concremari; ex infirmioribus enim argumentis torturæ subjiciuntur, unde metuendum, multæ præferant mortem ulterioribus tormentis, præsertim cum sub tormentis interdum pereant. Utendum itaque in hujus criminis vindicta Judici ratione, nec ita ad torturam properandum; multo minus tamdiu in tormentis detinendæ sunt miseræ fœminæ, donec ex dolorum

lorum impatientia tandem illis falsa confessio extorqueatur. (3) Observandum quoque, quod a tormentis non sit incipiendum, *l. 8. C. de quæst. l. 1. ff. de quæst.* ideo enim inventa sunt, ut veritas, quæ aliter haberi non potest, ex illis inclarescat; unde & cæterarum probationum quasi subsidiaria vocatur, vid. Gometz. *Tom. 3. Resol. cap. 13. num. 29.* Carpzov. *quæst. 119. num. 65.* Si vero aliter extorqueatur confessio, nullius momenti illa est; Judex quoque, qui non servato ordine aliquem tormentis subjicit, tenetur reparare & satisfacere Reo, de damno, de injuria, de doloribus, de sumtibus, & denique de aliis incommodis. Capitali etiam judicio, Judex Reum dolose torquens & in tormentis enecans, subjiciendus est, vid. Carpzov. *Pr. Cr. quæst. 127. num. 3.* Nec urpheda obstat agendi torto, quia uti tortura, ita urpheda nulliter quoque a Judice exacta: Quo vero hoc periculum effugiat Judex, peritorum consilia adhibere debet. (4) Etiam addendum, quod Reo ante torturæ executionem, communicanda sint indicia, licet hoc non petierit, & videndum, an illa, dato termino ad perlustranda acta, possit refutare sive elidere, vid. Anton. Matth. *lib. 48. tit. 19. cap. 4. num. 3.* Quod requisitum tamen moribus magis, quam Juri Rom. suos natales debet. Jure Rom. enim testes palam & præsente Reo examinabantur, unde non opus erat communicatione; quod vero secus est moribus, unde hic necessario communicatio indiciorum observanda; solent equidem Judices hic cautelæ loco, Reo indicia denegare, ne processus inquisitorius difficilis reddatur; vel etiam Decretum de torquendo non palam interponere, ne appellandi occasio Reo detur, & ita sumtus processus multiplicentur: Sed iniquissima hæc est cautela, quæ Reo præscindit defendendi occasionem, unde B Brunnem. Judicem bene monet, ut consulat peritiores, si ex justis causis appellationem Reo denegare velit, ne alias, si propria autoritate hoc fecerit, de crimine Syndicatus, periclitetur, vid. *Proc. Crim. cap. 8. m. 5. §. 39.*

CAPUT II.

Torturæ Moralitatem & injuſtitiam continens.

SIc aſpirante Numinis gratia abſolvi torturam, & ejus praxin, quatenus Legibus civilibus & moribus approbatur. Nunc vero illam ad Legis Nat. ac ſanæ rationis normam examinabo, ubi videbimus, quod indigna & refutatu perlevia ſint argumenta, quæ, pro ſtabiliendo hujus carnificinæ uſu, ab illius fautoribus in medium proferuntur. Ut itaque illud, quod jam dixi, demonſtrem; præcipua, quibus impugnatur, ac plane convellitur funeſtum hoc de tortura placitum, luſtremus argumenta, illorumque, quibus alii id fruſtra tueri conantur, debilitatem pro paginæ anguſtia detegamus. Inter argumenta vero, quæ exitiale hoc de quæſtione documentum ſummopere diſſuadent, in fronte hic ſeſe offert ſumma ejus injuſtitia atque aperta iniquitas, quam omne torturæ exercitium, ſecum portet, neceſſe eſt. Certiſſimum enim eſt, & ex antea jam dictis patet, torturam eſſe medium inquirendi in crimen, quoad ejus autorem hactenus dubium & incertum: Jam vero & ab altera parte non minus exploratum eſt, miſeros Reos, de quibus an ſontes, an vero inſontes ſint, nondum conſtat, in omni torturæ exercitio certiſſimis & indubitatis excarnificari cruciatibus. Pœna itaque potius incerti criminis dicenda, quam medium inquirendæ veritatis: quia omnis corporis cruciatus, etiamſi ante ſententiam inferatur, pœna eſt, Anton. Matth. *ad Tit. de quæſt. cap. 5.* Verum enim vero omnis pœnæ, ſi juſta eſſe debeat, convictum Reum, vel crimen verum, ad quod coercendum adhibenda, præſupponit; cum vero, dum ad torturam quis abripitur, crimen dubium plane adſit, ideoque ratione iſtius, qui tantum ſuſpectus eſt, revera crimen dici nequeat; Quo itaque æquitatis fuco, quo rationis colore, crudeliſſimum hoc de tortura dogma, quo ſcelerum incerti Autores non modo certiſſimis, ſed & plerumque longe ſeverioribus, quam ſi revera convicti eſſent, pœnis ſubjiciuntur, defendi poſſit, ego haud

haud video. Duplici vero modo hanc torturam potiſſimum fallacem ac erroneam ſæpe numero compertam fuiſſe, plurimorum ſæculorum Scriptores memoriæ prodiderunt. Primo, quod haud pauci, qui criminis vere Rei, fortiter omnem torturæ ferociam perferant, atque ita quantumvis ſontes, nihilominus legitime per illam abſolvantur. Secundo, quod contra homines innocentiſſimi, crebris fallaciis & fraudibus miſerrimum in modum opprimantur, atque iniquiſſime, ob confeſſionem vi extortam, ad mortem rapiantur.

§. II.

Quod itaque primo multi vim quæſtionis omnem conſtanter perpeſſi ſint, nihilque confeſſionis ediderint, licet poſtea ſuperadvenientia indicia illos nocentes demonſtraverint, in aprico eſt. Ipſe etiam JCtus hoc, *l. 1. §. 23. ff. de quæſt.* candide fatetur, dicendo: plerique patientia ſive peritia tormentorum, ita tormenta contemnunt; ut exprimi eis veritas nullo modo queat: alii vero ſunt tanta impatientia, ut quodvis mentiri, quam pati tormenta malint; ita fit, ut etiam vario modo fateantur, ut non tantum ſe, ſed etiam falſe alios criminentur. Sunt verba ipſius JCti *in d. l.* Quibus B. Brunnem. ſuam opinionem adjecit. *in Proceſſ. Crimin. cap. 8. m. 5. num. 13.* dicendo: Quæſtio ſane eſt res dira, corporibusque hominum admodum nociva & quandoque lethalis eſt, nihilque tam crudele & inhumanum, quam hominem ad imaginem DEI conditum tormentis lacerare, & quaſi excarnificare; præſertim dum Judex poſt torturam non poteſt certior & ſecurior de crimine confeſſio, in conſcientia eſſe, quam ante torturam erat; qui mentiuntur, qui pati poſſunt, mentiuntur quoque, qui pati non poſſunt. Exempla multorum paſſim extant, qui delicta commiſſa non ſunt confeſſi: Refert enim Tacitus *lib. 4.* Hiſpanum illum, qui Piſonem necaverat, conſcios edere adactum, in mediis tormentis magna voce clamaſſe: fruſtra ſeſe interrogari, nec ullam vim talem dolorem proferre, ut veritatem eliceret. Quam pertinaci quoque animo Epicharis mulier libertina, quam Nero, ratus muliebre corpus impar dolori eſſe tormentis dilacerare

rare jussit, spretis omnibus dirissimis quæstionum cruciatibus omnia pernegavit, quæ rogabantur, vid. apud Tac. *lib. 15.* Sed quid exemplis, jam temporis antiquitate pene deletis, recitandis me detineo: testimonia enim hujus rei etiam in patria mea obvia fuere; Ante aliquot annos enim Colbergæ honestus quidam vir, in suspicionem, ac si propriam uxorem occidisset, incidens, torturæ subjiciebatur, nihil tamen sub dirissimis cruciatibus confitebatur; hic vero, si nocens fuerit, injuste ob perpessam torturam absolutus est: Si vero innocens, qualem iste miser & adversus quem, ob injuriam sibi illatam regressum sumere debet? Videt ergo Judex, quod frustra Reos indiciis gravatos, quæstionibus dari curet, & quod nec quicquam, hac torturæ praxi vindictæ publicæ consulatur, cum, nulla expressa per tormenta confessione, etiam juxta leges civiles haud puniri possint Rei: Imo vero vindictæ publicæ hoc in casu potius resisti, atque obicem poni, quis non cernit? quandoquidem ter tortus, & nihil confessus, absolvendus, & quidem non modo Jure Romano ab Instantia, sed ab ipso crimine, ut aliqui putant.

§. III.

Secundo quoque per torturæ praxin innocentes plurimi opprimuntur, ac perquam inique ad mortem rapiuntur: quod etiam confirmat Sulpit. Vict. *in Inst. Orat.* dicens: Miserrime, proh dolor! per funestum hoc exercitium opprimuntur mortales, cum tormentis dirissimis, ac plus quam belluinis, adeo excarnificantur, ut crimen aliquod, cujus fortassis ne quidem unquam illis fuit cogitatio, sese commisisse mentiri, atque ita torti mendacio, suis cruciatibus finem quærere necesse habeant. Insuper quoque postea miseri mortales ita prius sub tormentis oppressi, tandem iniquissime ad mortem condemnantur, & sic postea unum absurdum sequuntur plura; Miseri enim mortales subitanea morte potius perire, quam recantando suam confessionem, iterum ipsa morte longe diriores tormentorum cruciatus subire, satius ac lenius ducant. Quod & Cicero *lib. 2. ad Herenn.* confitetur, dicens: Dolorem fugientes multi, in tormentis sæpe ementiti sunt, morique maluerunt falsum fatendo,

quam

quam inficiando dolore. Ipſe Beat. Græv. ſuo tempore jam exclamavit : Ah ! quantus eorum numerus, quam ingens eorum turba, quorum innocentiam crudeliſſime oppreſſit tortura. Certe tam frequentes olim ubivis locorum, hi fuere & adhuc hodie ſunt abuſus, ut vix deſcribi poſſit. Seriem vero, illorum, per hanc immanem torturam, oppreſſorum, hic tranſcribere, nimis arcti, quibus incluſuſum, limites hujus Diſſertationis reſpuunt. Videſis hac de re Valer. Maxim. *lib. 8. cap. 4.* P. Hofft. *lib. 10. Hiſtor. Belg.* Græv. *in Trib. Reform. lib 1. cap. 6. lib. 2. cap. 3.* Add. Juſt. Oldekopp. *in Obſerv. Crim. in fin.* ubi dictus Autor appendicem exhibet, in qua 42. exempla illorum refert, qui injuſte torti, dolori cedentes delicta non perpetrata confeſſi; & ſic innocentes ultimo ſupplicio affecti ſunt. Ipſa quoque S. Scriptura ejusmodi ſanguinolentum Proceſſum deteſtatur, atque abominatur; Sanguis enim innocenter effuſus clamitat vindictam coram DEO, *Apocal. 6. v. 10.* Et quam anxie quoque innocentis ſanguinis effuſionem inhibitam, *vid. apud Jerem cap. 7. v. 6.* Ipſe quoque DEUS T. O. M. dicitur odiſſe & abominari illos, qui innocentem effundunt ſanguinem, *Proverb. cap. 6. verſ. 15. & 16.* Cui itaque bonæ rei amabo inſervit cruenta hæc quæſtio? decernitur procul dubio eum in finem, ut de relictis hactenus dubiis, plenius inſtruatur, atque certior reddatur Judex; Aſt quid certitudinis judicantibus adferat res, quæ (fatentibus ipſis JCtis *l. 1. §. 2. ff. de qu.*) fragilis & periculoſa eſt, ego haud percipio; Hinc potius judico, quod certa notitia haud inſtruere poſſint Judicem tormenta fallacia, præſertim quia ſub illis mentiuntur, qui pati poſſunt, mentiuntur etiam, qui non pati poſſunt, & ſic illi patientia aut obſtinatione ſuperant tormenta, hi vero infirmitate & crudelitate tormentorum ſuperantur. Hanc itaque miſeriam Auguſtinus intuens, in hæc verba prorumpit: Quid eſt intolerabilius, magisque plangendum, & ſi fieri poſſet, fontibus lacrymarum, quam quod propterea Judex torqueat accuſatum, ne occidat neſciens innocentem; fit vero per ignorantiæ miſeriam, ut & tortum & innocentem occidat: quem,

ne innocentem occideret, torſerat. Veriſſima ſane verba! quæ, utinam cujusvis Judicis menti infixa hærerent, ne tam temere, ad quamcunque per tormenta expreſſam confeſſionem, tot miſeri mortales ad immeritam mortem abriperentur.

§. IV.

Torturam porro cane pejus & angue, in omnibus bene conſtitutis Rebuspublicis fugiendam eſſe, inſignia inevitabiliaque mala, quorum illa certiſſimus fomes eſt, ſuadent. Ecce enim quæſtionem, paratiſſimum omnibus tyrannis ſumma ſub injuſtitiæ ſpecie, inſubditos ſæviendi medium. Nunquam enim tyranno ficta & ſub ornata deerunt argumenta, quibus illos, quos ſuæ ſævitiæ elegerit objectum, juxta leges tormentis ſubjicere, miſerosque ſub egregio æquitatis prætextu, diriſſimis cruciatibus percutere poterit. Exempli loco hic prodeat Tiberius, qui ad mortem damnatis, & ut loco torturæ ſibi mori licere petentibus, reſpondiſſe fertur: *ſe nondum ignoviſſe*, & ſic mortem tandem quaſi muneris loco conceſſit. Deinde etiam non tantum ſummis imperantibus, ſed etiam omnibus potentioribus ſimul ac privatis, planiſſimam, ſua ſcelera tute explendi, immanis tortura parat viam. Potentioribus enim, qui forte imperium tyrannidemque affectant, vel etiam aliis fallaciis ſe potentiores ditioresque reddere ſtudent, in promovendis ſuis deſideriis egregie operam navabit hæc bellua: Quos enim ſibi graves ſuisque conatibus obicem ponere vident illos fictis aliquibus indiciis ſuſpectos redditos ad torturam abripi curabant; ubi tunc nullus expectandus dolorum finis, niſi ut per objecti criminis confeſſionem ad mortem condemnentur miſeri, de Republica optime ſæpe meriti. En itaque paratum medium, legitime ac ſub pallio juſtitiæ, ab inimicorum gravi præſentia, ſeſe liberandi. Memorabile hujus rei exemplum nobis ſuppeditat *Quintus Curt. lib. 5.* in Cratero ac Philota: Cum enim a gravi Philotæ præſentia ſeſe liberare moliretur Craterus, nihil expeditius excogitare potuit, quam ut Philotam Regi Alexandro M. proditionis ſuſpectum redderet, quo per tormenta fictum crimen extorquendi occaſionem nactus, ipſum e me-

e medio tolleret; nec illum fefellit quoque exitus, ſed potius, licet impie, tamen dextre ſe ab æmulo ſuo liberavit Craterus. Apud Pontificios etiam hæc quæſtio optimum adhuc remedium eſt, a piis & probis viris, quibus illorum fraudes & fallaciæ tam in religioſis, quam in aliis rebus ſecularibus notæ ſunt, ſeſe liberandi; aut enim illos de crimine magiæ ſuſpectos poſtulant, & poſtea diriſſimis tormentis ſubjiciunt, ut ſic tandem, extorta propria confeſſione, illos, ſub ſpecie juſtitiæ ad mortem condemnare poſſint; & itaque optimum inquirendæ veritatis medium. Denique etiam B. Dn. Græv. *in Trib. Reform.* ſatis demonſtravit, quod & homines privati parem ſubinde injuſtitiam exercere poſſint, dicit enim *lib. 2. cap. 3.* corradere facile poterit aliquid malignorum hominum ingenium, quo torturam id adverſarium apud Judicem impetret: Commodam enim facinoroſis ſuppeditat occaſionem, ſcelerum, quæ ipſi commiſerunt pœnas, in alios innocentes derivandi: Exempli loco hic referam illud, quod mihi Ultrajecti a Viro doctiſſimo, de ſutore quodam viro innocentiſſimo narratum eſt; hic enim, ex falſa latronis alicujus nominatione in carcerem conjectus, objectique criminis culpam vi metuque doloris confeſſus, & ſic denique triſti ſupplicio, coram oculis latronis ſubjectus eſt: Peracto hoc ſpectaculo in cachinnos ſolutus latro, ſatis alta voce exclamavit, an non tibi miſerrime ſutor pulchre, prout juraveram rependi? Attoniti hanc rem audivere Judices, quibus interrogantibus quid hoc rei, ſceleratiſſimis reſpondit latro; ſe aliquando huic ſutori, quod par calceorum gratis ſibi dare denegaſſet, peſſima quæque minatum, & nunc denique illius injuriæ vindictam pulchre ſatis perfeciſſe. Quo poſtea factum, ut illius loci ita torturam reſtrinxerint, ut jam quaſi ſublata videatur.

§. V.

Illud quoque torturæ incertitudinem ejusque proinde imperfectionem non obſcure arguit, quod in plerisque torquendi modis, tormentorum dolores exaſperare & remittere in ſolius carnificis poteſtate ſit: Ille enim pro lubitu Reos, vel

majoribus vel minoribus affligere poteſt anxietatibus, ut vix, imo vix Judex diſcernere queat, num ſevere, num vero mediocriter tantum torqueatur Reus. Quapropter quandoque contingit, ut carnifex, aut nummis corruptus, aut quacunque alia ex cauſa, externo apparatu ferociter torquere fingat, quum interim leviter tantum fuerit; ut & ab altera parte, aut ab alio conductus, vel ex alia ratione ſeveriſſime illum puniat, quem tantum leviter torquere ſimulat. Quia itaque carnifex utroque modo fucum facere poteſt Judici, ſatis exinde appareret, parum certitudinis ac fiduciæ Judici, quod Reus ſub tormentis confeſſus aut diffeſſus ſit, emergere poſſe. Militat quoque maxime contra quæſtionis uſum, quod ipſiſſimo Juri Nat. exinde vis inferatur; illud enim dictitat; quod unusquisque juſtis, & ad ſui-defenſionem, conducentibus mediis uti, atque ſic per conſequens vitam ſuam defendere poſſit; Et cum ſic conſenſu ferme omnium populorum defenſio ſui adſcribatur Jur. Nat. quid quæſo aliud eſt, compellere mortales, ut per propria facta ſibi exitium quærant; quam funditus exſtirpare decantatum illud Juris Nat. principium, *ſui defenſionem nemini eſſe prohibendam.* Miſeri enim Rei ſub tormentis in ſui perniciem id ſupplere adiguntur, quicquid certitudinis adhuc ex teſtium aut argumentorum penuria, ad illos condemnandos Judici deeſt, & ſic dum propria ſua confeſſione contra ſe pugnare coguntur, ſui ipſius proditores torti conſtituuntur. O morem immanem! ſiccine cum Chriſtianis procedendum? B. D. Græv. *in Trib. Reform. lib. 2. cap. 2.* recte docet, quod in civilibus iniquum ſit a Reo confeſſionem, quaſi gladium ad illum jugulandum, exigere; domo enim adferre intentionem & inſtructum ad Judicem venire oportet actorem: quanto vero majori jure, iniquum illud quis exclamet placitum, quod in criminalibus, ubi de corio & vita humana agitur, actorem a Reo confeſſionem exigere jubet.

§. VI.

Torturæ quoque praxin exinde vituperandam eſſe cenſeo, quod nuſquam in univerſo S. Codicis contextu, hujus truculenti

culenti veritatis exprimendæ medii, ullum videre detur vestigium. Minime vero, ut verbis Anton. Matth. loc. sæpe citatur, verosimile est, si ad veritatem indagandam necessaria esset quæstio, DEUM T. O. M. cujus leges, sine scelere, imperfectionis, argui non possunt, tam præclarum inventum prætermissurum fuisse. Divina enim vix ferre videtur justitia, si justum ac expeditum criminum investigandorum tortura foret medium, a DEO illam in S. Litteris silentio fuisse præteritam: crimina quippe pœnis expiari, quoniam adeo necessario divina exposcit justitia, illam provinciam quoque Judici seculari tam serio mandavit DEUS; hinc certe plus, quam probabile, evadit, si occulta crimina per quæstionem tam dextre legitimeque probari, & sic per consequens puniri possent, in terris judicaturis, illam criminum puniendorum viam indigitaturum fuisse DEUM. Sed quid dico tantum nihil dicere de tormentis divina folia, nonne tacite sic satis prohibetur tormentorum praxis, dum ubique supremus Legislator in rebus dubiis probandis, ad testes & argumenta, nusquam vero ad torturam terrestres relegat Judices? Adducitur quidem a nonnullis pro defendenda quæstione, palmarii instar argumenti, potio amara ac maledicta, de qua *Num 5.* injicitur mentio: sst illam toto cœlo a tortura distinctam fuisse, demonstratu perfacile est. Bibenda enim dabatur mulieri adulterii suspectæ eum in finem, ut assumta hac potione mulieris venter intumesceret, simulque exinde pro commisso facinore, cruciatibus non levibus exagitaretur; sin vero criminis insons foret uxor, nihil omnino doloris aqua amara illi adferret, sed illæso corpore evaderet. Inde multa specialia & a torturæ genio abhorrentia hic notare licebit. Primo, quod infallabilis ex hac potione propinata, aut culpæ aut innocentiæ emerserit probatio: unde miraculosam & supernaturalem hanc fuisse probationem, plus satis arguit textus S. Scripturæ. Quis vero eo dementiæ procedat unquam, ut torturam, rei dubiæ probandæ modum infallibilem pariter dicat ac miraculosum? Certe, quæ ante de quæstione adstruxi, merito me exclamare jubent cum B. Dn. Græv. absit

in tortura ſacrum quid aut miraculoſum ſuſpicemur; abſit certum illud, atque infallibile ullo modo arbitremur, quod tortura nobis de veritate delictorum pandit, *in Trib. Reform. l. 2. cap. 1.* Secundo, hæc potio ſolos tantum excarnificat nocentes: torturæ vero cruciatus immaniſſimos, tam nocentes quam innocentes perferunt. Tertio, illa quoque inter torturam & hanc potionem differentia annotanda; quod hæc non, niſi in ſolo adulterii crimine inveſtigando adhibita fuerit, illa vero in quovis delicti genere adhibetur. Quarto, potio amara non erat ſolus adulterii probandi modus; ſed & ſimul nocentibus juſta pœna, quod ſecus in tortura eſt; ubi cruciatus communiter non habentur pro pœna, ſed detecto demum crimine ad facinoris pœnam itur. Alii ad afferendam torturæ praxin producunt argumentum ex *Actor. 22. v. 24. & 25.* ubi Apoſtolus Paulus, ad exprimendam ipſi veritatem jamjam loris cædendus, non ideo deprecabatur quæſtionem, quod injuſta foret, ſed hanc ſolum ob cauſam, quia civis romanus erat, quem, ut in primo Capite demonſtratum eſt, Leges Civiles non facile torqueri permittebant. Sed Reſp. Paulum Apoſtolum quæſtionem ſive torturam, quæ tunc temporis tam altas in Republica Romana jam egerat radices, tanquam injuſtum modum procedendi, non deprecatum fuiſſe, haud eſſe, quod admiremur. Noverat enim Paulus ſeſe parum profecturum in alleganda juris iniquitate ſuperbis illis Romanis, qui (teſtante Cicerone *lib. 1. de Orat.*) arroganter ſibi perſuadebant, quod omne jus præter Romanum, ridiculum & inconveniens eſſet. Aſt mihi quendam regerentem audire videor, quorſum iſthæc demonſtratio ſcilicet in S. Litteris nullum reperiri torturæ exemplum; ideone quia S. Scriptura de illa conticeſcit, quæſtio ex noſtris exturbanda eſt Judiciis? Multa enim pro diverſa Reipublicæ forma, admitti præcepta, quæ in alia non obtinent, non raro poſtulat neceſſitas. Unde etiam eſt, quod multa, in Judiciis noſtris recepta, quorum in S. Foliis ne verbulum quidem reperitur. Sed facilis his ſimilibusque object. reſponſio eſt. Non equidem inficior, pro diverſa regiminis forma varias quoque con-

condendas esse leges; verumtamen nulli populo & præsertim Christiano integrum est, in suam introducere Rempublicam tales leges, ex quibus æquitas illa ac justitia, qua cunctæ a DEO olim latæ leges nitebatur, exulant. Hinc non ideo exstirpandam suadeo torturæ praxin, quod nullo S. Scripturæ textu suffulta sit; sed ideo illam non admittendam esse concludo, quia nihil penitus in tortura conspicuum est, quod vel umbram veræ illius justitiæ aut genuinæ æquitatis, quam in omnibus præceptis divinis observare licet, sapit. Hoccine enim B. L. æquitatem indicat, plectere quempiam, quem nondum constat sontem esse nec ne? Hoccine justitiam sapit, noxios impunitos dimittere, & contra innoxios morte punire? Hoccine rationi naturali consentaneum est homines ad sui ipsius cædem constringere? Quæ omnia & longe plura in torturæ praxin involvi, jam satis demonstratum dedi.

§. VII.

Coronidis loco duo sese offerunt, quæ præ ceteris torturæ praxin Christianis suspectam admodum atque invisam reddere debent. Primum est, quod ab hominibus gentilibus primitus ortum duxerit, & per illos, quasi per traducem tandem ad nos delata sit hæc ferina inquisitio: Quamvis enim Romani præ cæteris quidem sui temporis populis æquitati maxime studerent; gentilem tamen ac severiorem illorum animum luculenter satis comprobat, vel unica eorum usitata consuetudo, qua quondam homines solenni spectaculo sese mutuis vulneribus transfodere incitabantur, sanguineosque ejusmodi lusus non modo Magistratus permisit, sed & mortales, spe præmiorum, ad belluina hæcce invitavit exercitia. Alterum, quod hominibus religiosis suspectum reddere debet quæstionis exercitium, hoc est: quod Romani, quantumvis ferocioris, ut probatum,

batum, indolis, in mancipia primitus torturam tantum inſtituerint, neque unquam facile liberos homines, ſive cives romanos, tormentorum cruciatibus ſubjici voluerint. In ſervos itaque ſolos, quoniam ab initio adhibuerint quæſtionem Romani; nonne hinc ſatis indicii exſurgit, illos ipſos ſatis vivide jam perpendiſſe torturæ iniquitatem? mancipiorum vero apud illos tam miſera ac deplorabilis erat conditio, ut juxta illorum Leges nulla iis fieri potuerit injuria, *ſ. 3. Inſt. de Injur.* quadrupedibus aſſimilata fuerint, *lib. 2. ff. ad L. Aquil.* ut & ipſa occidere impune licuerit Romanis. Hæc omnia itaque ſatis manifeſte demonſtrant, quæſtionem, utpote a gentilibus & ferocibus Romanis introductam, ut & in mancipia, quæ vix homines dicebantur, primitus tantum exerceri ſolitam, longiſſime ex Tribunalibus Chriſtianorum, quibus Evangelica ſemper cordi eſſe debet manſuetudo, proſcribendam eſſe. Sed vereor, ne ita, ut ſuo tempore jam Lud. Viv. *in Comment. ad Aug. de Civit. DEI* monuit, conqueri futuro tempore cogat: Chriſtianos homines tam multa gentilia, & ea, non modo charitati & manſuetudini chriſtianæ contraria; ſed & omni humanitati repugnantia, mordicus tanquam religioſiſſima retinere.

§. VIII.

Abſolvimus itaque argumenta contra torturam pugnantia, nunc luſtranda quoque veniunt illa, quæ pro defendenda ejus praxi adduci ſolent. Primum vero, quo defendi ſolet, argumentum, uſus longævus, atque inveterata apud tot populos conſuetudo eſt. Ante ipſius urbis Romæ cunabula enim, apud Athenienſes Rhodiosque (a quibus non exiguam ſuarum Legum Romani mutuarunt partem) hic veritatis inveſtigandæ modus jam invaluit; quia vero longa conſuetudo non minorem quam ipſa lex continere debet vigorem *lib. 33. ff. de LL.* hinc

illi

illi torturam, utpote tam antiquitate, quam tot populorum conſenſu corroboratam neceſſario tanquam legem in Republica eſſe ſalutandam, acriter contendunt. Aſt, quis non videt infirmitatem hujus ab antiquitate deſumti argumenti? legis autoritate munitam eſſe debere conſuetudinem, haud inficior ego; attamen ut aliquid veræ conſuetudinis inſigniatur nomine, & per conſequens legis virtute donetur non ſola antiquitas, non actuum frequentia, nec ſolus multorum populorum conſenſus ſufficit; quia errantium multitudo non revelat, aut corrigit erroris turpitudinem, nec malæ cauſæ juſtitiam multorum patrocinia purgant. Sed rationabile inſuper nulloque errore primitus introductum eſſe oportet illud, quod veræ conſuetudinis meretur titulum *lib. 39. ff. de LL.* Malæ vero conſuetudines neque ex longo tempore, neque ex longa conſuetudine confirmantur, *vid. Nov. 134.* Siquidem itaque teſte Imperatore, rationabilem nulloque errore introductam eſſe decet conſuetudinem, ut legis autoritate gaudeat; ſequitur omnino hanc ſumme irrationabilem, graviſſimoque errore introductam torturam, conſuetudinis nomine indignam eſſe. Aliud quoque, quo tortura defenditur, ex Juſtiniani aut alterius Principis Romani auctoritate, elicitur argumentum. Inquiunt enim hujus ſanguinolentæ carnificinæ fautores: quemadmodum & alia in Juris Rom. ſacrario inſtituta, apud noſtrates legum gaudent autoritate; ita & hoc de quæſtione placitum, tanquam a Juſtiniano aliisque Imperatoribus confirmatum, legum numero eximere, haud quaquam imperatoria illorum Legislatorum finit Majeſtas. Sed debile me hercule! ac imbecille pro funeſtis tormentis hoc argumentum eſt: Notum enim, quod nullus Princeps, penes quem in terris reſidet Majeſtas, alterius Majeſtatis Legibus obedire, neceſſum habeat; Et quia ſic quilibet Principum

hodie id poteſt in ſuo territorio, quod poteſt Imperator in Imperio; ſic quoque exinde fluit, unumquemque Imperantem poſſe leges in territorio ſuo male receptas abrogare, æquioresque in illarum locum ſubſtituere.

§. IX.

Acriter quoque pro defendendis quæſtionibus a diſſentientibus objici ſolet, quod nempe ſine graviſſimis Judiciorum incommodis illa praxis tolli nequeat: quemadmodum enim Reus, de cujus innocentia jam conſtat, abſolvendus; ille vero, quem criminis ſontem eſſe liquet, ad debitam pœnam condemnandus: ita etiam medium adhibendum, per quod aut ſuſpecti innocentia, aut ejusdem (ut barbare loquar) nocentia Judici emergat, juſteque Reus exinde aut abſolvatur, aut condemnetur; huic autem Rei, quoniam luculenter admodum inſervit tortura, maxime in Judiciis noſtris retinenda videtur. Sic diſſentientes putant. Sed nullius momenti hæc objectio eſt, quis enim non videt torturam eſſe rem fallacem, periculoſam & erroneam, neque poſt adhibita tormenta Judices de patrato crimine eſſe certiores, quam antequam Reus equuleo fuerit impoſitus. Fatentur utrique ipſi Adverſarii neminem aut abſolvendum aut condemnandum eſſe, niſi aut de innocentia, aut de crimine commiſſo liquido conſtiterit. Sed quid quæſo hic præſidii in ſuſpecti hominis reatu aut innocentia detegenda, adferet tortura, quæ adhibita non magis, quam ſi non adhibita, tranquilla conſcientia quempiam condemnare, vel abſolvere poterit æquus Judex, utpote qui tam crebræ quæſtionis fallaciæ haud ignarus, rem omnem non modo haud probatam, ſed & magis ſuſpectam, quam antea erat, habiturus eſt? Ex quibus itaque ſatis liquet, illos graviſſime errare, qui ſupponunt, torturam eſſe medium, quo mediante ſuſpecti aut abſolvi, aut condemnari queant.

§. X.

§. X.

Dissentientes porro iniquum esse ajunt, ut, quem indicia nonnulla suspectum arguunt, ille vel absolvatur; vel condemnetur. Ad refutandam vero hanc opinionem, provoco ad Anglorum, Batavorum aliorumque Populorum mores, pene quos, licet nullus torturæ hodie superstit usus, tamen nec suspectus pure absolvitur, nec etiam condemnatur: Detinent enim criminis suspectos per aliquod temporis spatium in vinculis, & accuratissimam contra illos inquisitionem instituunt, si vero ex instituta hac inquisitione, aut de illorum innocentia, aut commisso crimine non sufficienter constet, datis fidejussoribus de Judicio sisti, tamdiu ab Instantia absolvunt, usque dum graviora contra illos exsurgant inquirendi argumenta. Posset vero hic quis objicere, quod cautio tamen in criminalibus non locum habeat; sed Resp. credendo, quod non semper locum habeat, ubi verus jam adest, Reus & criminis convictus, hic vero tantum suspectus adest, qui nullo modo evinci potest; Ergo procedendum hic eodem modo, ut fieri solet, quando Reum ob ter perpessam torturam ab Instantia absolvunt, datisque fidejussoribus de Judicio sisti ita dimittunt, ut data dextra sub pœna convicti promittat obedientiam. Et denique quid si concedam, Judicem sic esse coactum, aliquando suspectum & sic fortasse verum criminis Reum absolvere; exinde tamen non sequitur, quod ipsi, ut huic incommodo obviam eat, ad quæstionis usum, qui obnoxius est tantis fallaciis, provolandum sit. Hoc enim, ut fiat, non patitur illud Apostoli monitum; non esse facienda mala, ut inde eveniant bona. Fungetur itaque magis secure suo officio ille Judex, qui sua judicia divinis præceptis, quæ nusquam illum violentum hoc examen docent, conformat, & DEO tanquam soli animorum & renum scrutatori, occultus scelerum

autores puniendos committit. Dissentientes porro urgent, quod tamen iniquum sit, ut aut suspectus absolvatur, aut condemnetur, adeoque ad hanc provolandam esse torturam. Egregie sane! quasi vero suspectus, qui ad torturam rapitur, non condemnaretur. Dicit enim expresse Anton. Matth. *ad Tit. de Quæst. cap.* 5. omnem corporis cruciatum, etiamsi ante sententiam inferatur, pœnam esse. Quam immanes vero ac diros cruciatus subeat miser sub tortura, non est, quod hic rursus operose demonstrem; certum enim est, vix ullum tormentorum genus nunc usurpari, quod cum ipsa morte, mille modis non sit comparabile. En itaque dextrum ac lepidum torturæ inventum, ne quis tanquam suspectus condemnetur.

§. XI.

Denique hujus carnificinæ Patroni provocant ad experientiam, dicendo: Quod non una vice, homines facinorosi, expressa iis per tormenta veritate, pœnas experti sint promeritas, qui alias, si tormenta adhibita non fuissent, haud puniri potuissent; & sic omnino putant tormenta, tanquam medium eruendæ veritatis certissimum, in qualibet bene constituta Republica toleranda esse. Sic illi: sed loco responsionis, experientiam experientiæ oppono. Inquiunt enim dissentientes, salutem Reipublicæ exposcere, ut homines facinorosi puniantur. Fateor & ego illud, sed contra assero, Reip. magis interesse, innocentes non excarnificari pœnis acerbissimis, nec morte plecti immerita. Illi deinde ad experientiam, quæ sæpius docuit, facinorosos per extortam confessionem justis affectos esse pœnis, provocant: ad quam & ego pro defendenda mea opinione provoco; palam enim est, quod multi, non dicam plurimi, mediante hac carnificina, delicta nunquam commissa confessi sunt, & sic injustis pœnis, ac immerita morte affecti sunt. Exempla illorum hic recenſere,

cenſere, pagellarum anguſtia prohibet, hinc curioſo Lectori commendo Autores *ſupra §. 3. hoc Cap.* jamjam adductos, ubi infinita exempla, injuſte tortorum & immerita morte affectorum legere licebit. Ego interim ſatius eſſe puto cum Trajano impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem damnare, *lib. 5. pr. ff. de pœn.* quod inſuper comprobat, *Gen. cap. 18. v. 23.* ubi Abrahamum, excidium, quod DEUS minitabatur Sodomitis, non aliam ob cauſam, deprecantem cernimus; quam, quod pauci adhuc in illo populo ſupereſſent probi & pii homines, quibus tum una pereundum fuiſſet. Deinde etiam parabola Chriſti huc ſpectat: Ne colligendo z'zania eradicetis ſimul triticum, ſinite utrumque ſimul creſcere uſque ad meſſem. *Matth. cap. 13. v. 29.* Ad ſimilitudinem hujus dicti, Judex ſalva conſcientia decem nocentes, de quorum delictis ſibi non certo conſtat, potius abſolvere, quam unum innocentem torturæ ſubjicere, & extorta confeſſione ad immeritam mortem condemnare poteſt. Ex hisce itaque aſſertis ſufficienter conſtare autumo illud, quod in rubro hujus Diſſertationis affirmavi, torturam nempe tanquam rem irreligioſam, injuſtam, & Juri Divino, ac naturali contrariam, ex Foris Chriſtianorum longiſſime proſcribendam eſſe.

DECANUS PRÆSES
NOBILISSIMO DOMINO CANDIDATO
S. P. D.

MOris eſt in Academia noſtra, ut cum infinitæ ſint in quæſtionibus Juris ob varias rationes alibi fuſius expoſitas diſſenſiones & opiniones communes contra communes, non ſolum liceat Profeſſoribus libere ſentire, ſed & eadem libertas relinquatur Candidatis in Diſputationibus Inauguralibus. Quare & ego eadem libertate Te gaudere lubentiſſime patior, præprimis cum eandem ſententiam,

quam propugnans jam anno 1624. Joannes Grævius peculiari Tractatu, quem ſub tit. *Tribunalis reformati* edidit, prolixius defenderit, &, quantum ſcio, JCti jam fere per ſeculi ſpatium tacuerint, & ejus opinionem nemo peculiari ſcripto refutaverit, imo celeberrimus JCtus Belga Antonius Matthæi in Tractatu *de Criminibus* ad titul. *de Quæſtionibus* Cap. 5. doctrinam Grævii, etſi ejus nomine ſuppreſſo (non, ut puto animo maligno, ſed ne opinioni illi autoritate Doctoris Arminiani præjudicium crearet) in ſummam contraxerit, & judicio ſuo quod valentiora videantur argumenta, quibus oppugnantur tormenta, quam quibus defenduntur, tantum non approbaverit. Cum vero tota hæc Diſputatio Tua ſit, non mea, patieris, ut paucis mentem meam de hoc negotio aperiam, ne, quod alias non ſolet eſſe infrequens, aliena doctrina tanquam mea allegetur. Iniquam eſſe Torturam, & Chriſtianas Respublicas non decentem, cordate aſſero. Aſſero etiam, optandum eſſe, ut hic nævus cum aliis plurimis ex Chriſtiana Republica exterminetur, ſed in quantum regulæ prudentiæ id permittunt. Utrum vero ita ſimpliciter conſuli debeat Rectoribus rerum publicarum Chriſtianorum, ut torturam ad imitationem Anglorum aliorumve Populorum exterminent, ſubſiſto. Et cum inſtituti ratio non admittat, ut plene ſententiam meam declarem, faciam id ſaltem per compendium, & melioris illuſtrationis gratia ſimile iſtud conſiderandum propono. Bene facit Medicus, ut ſtatum hominis ægrotantis, ac ſigna morbi accurate ſecernat a ſignis ſanitatis. Tum & cognito morbo ſerio optat, ut ille expellatur. Sed quantum id permittit prudentia Medica. Neque enim abſque gravi periculo ægrotantis indiſtincte poterit adhibere medicamenta morbo adverſa, ſed varia conſideranda ſunt Medico, puta ut radices morbi ſimul tollantur, ut conſtitutio corporis, ætas, conſuetudo, & annon malum nimis altas radices egerit, ut totum tolli nequeat, & quæ ſunt ſimilia, expendantur; Sic & Politicus, ac JCtus in quæſtione de Tortura, antequam conſulat, Torturam eſſe eradicandam, conſiderabit, an & reliqui nævi, quibus laborant Chriſtianorum Reſpublicæ, ſimul tolli queant, ut, annon Tortura ſublata & reliquis nævis intactis, graviora damna ſint metuenda. Conſiderabit, annon illæ Reſpublicæ, quæ Tortura non utuntur, ſint feliciores, vel annon iisdem ac forte majoribus abuſibus ſint obnoxiæ. Ita v. gr. notum eſt iis, qui accuratiorem notitiam habent proceſſus Anglicani, quales quantæque ſoleant eſſe querelæ de corruptione teſtium, quorum teſtimoniis Reus oneratus, etiam ſine confeſſione, condemnari ſolet. Sed nolo prolixior eſſe, neque hæc attuli, ut Tecum diſputare,

ſputare, vel ſententiam Tuam oppugnare velim, ſed ut declarem ſaltem, quæ ſit mea de toto hoc negotio ſententia, & cur nondum ſuſtineam, niſi hæc omnia ante probe ſint excuſſa, conſilium de exterminanda e Chriſtianorum Rebuspublicis Tortura, vel ſimpliciter approbare, vel ſimpliciter improbare. Quare licebit hic mihi libertate illa uti, quam olim in re dubia Populus Romanus indulgebat ſuffragia ferentibus de novis Legibus, aut etiam ipſis Judicibus datis, ut dicam NONDUM LIQUET. Alii igitur tempori ſervo ulteriores meditationes ea de re, quod & Tu forte in ſecundis curis facies. Neque enim iſta dubia tanta eſſe prædico, ut non poſſint forte aliis conſiliis poſterioribus emendari, aut plane tolli. Tu interim, Nobiliſſime Domine Candidate vale, & res Tuas feliciter age. Dabam d. 15. Junii, Anno 1705.

CLARISSIMO DOMINO CANDIDATO

S. P. D.

JACOBUS FRIDERICUS LUDOVICI, D.

Prof. Publ. & Fac. Jurid. Adſeſſor.

PRacticum ſane eſt thema, quod in Diſputatione Tua Inaugurali pertractaſti. Torquemur omnes a teneris unguiculis, & ſæpe inique torquemur. Torquet nos Divus Priſcianus: torquet nos Scharfii Darapti, Felapton, Diſamis & Feriſon; torquent nos Dieterici aliorumque Epizeuxis, Anadiploſis, Anaphora: Torquent nos, qui Religionem ex ſectis, non vero ex limpido Verbi Divini fonte dijudicant: Torquent nos illi, qui Tribonianum non habito reſpectu ad mores noſtros adorant; Tortura ubique deprehenditur. O nos miſeros? Hæc Tortura ſine dubio non ſolum ex Chriſtianorum, ſed omnium etiam moratiorum gentium Republica eſſet ejicienda. Sed maxima inde Tortura crearetur Patronis antiquarum fabularum Reipublicæ, ergo, ſi credere fas eſt, intereſt, ut omnes novitates ſupprimantur. Idem forſan de themate, quod elegiſti, erit judicium multorum. Nam & multorum intereſt, ut Tortura delinquentium retineatur. Forſan vero & tempus veniet, ubi multorum aliud erit judicium. Venit mihi nuper ad manus libellus, cui titulus: *Effigies Juſtitiæ*; das iſt, Bildniß der Gerechtigkeit, ſamt dero Inhalt und Bedeutung, ſo dann auch eine aus

GOttes

GOttes Wort und der Natur angestellte genaue Untersuchung, ob das *Effigies Torturæ* derselben ähnlich sey, oder nicht? in quo libello pleraque argumenta, quæ adduxisti contra Torturam, & plura adhuc habentur, exempla item inique Torturam passorum adducuntur. Ex quo constat, Te non singularem prorsus opinionem fovere, cui scilicet & multi alii Viri doctissimi, quos allegasti, calculum suum adjecerunt. Quamvis ergo non sperandum sit, Legislatores Torturam statim ex foris suis proscripturos esse; interim tamen diligentiæ Tuæ laus nihilominus debebitur, quod iniquitatem Torturæ in Tua Disputatione ostenderis. Non enim omnia, quæ in praxi partes litigantes torquent, cum principiis juris genuinis conveniunt. Torquent præterea Clientes Rabulæ, torquent Auditores imperiti Doctores, qui ipsi melius facerent, si in discentium numero nomina sua profiterentur, quam ut alios stolida sua ambitione torquerent. Sed dabit omnibus hisce DEUS aliquando finem. Transeat itaque Tortura. Votum meum est, Clarissime Candidate, ut prospera quæque Tibi quocunque tempore eveniant. Fuisti meus Auditor admodum industrius: sicuti vero non hausisti ex meo ore, ut spero, vanos sermones, obtrectationes aliorum, voces ambitiosas, & id generis alia: ita quoque certo confido, Te aliquando verum causarum Patronum evasurum esse. DEUS annuat cœptis Tuis.

Vale cum Tuis, vale cum tota Pomerania nostra. Dabam ex Museo in Illustri Fridericiana d. XIIX. Jun.

MDCCV.

Dem

H: Bürgermeister

H. Jassoy

und dem

ältern

Hamer.

N. 1112.

[illegible] — 17½ [illegible]

[illegible] — 4½ —

[illegible]